

ՕԼԻՎԻԷ

Ե

Վերջապէս կու գար կը մօտենար նշանաւոր օրը. չորս տարի անցեր էր մեր պանդխտութեան վրայ: Իրիկուն մը յանկարծ իմաց տուի կասողոնի որ ճամբորդ ենք:

— Ինչո՞ւ համար, պատասխանեց. հանգիստ կեցեր ենք հոս, չչարժինք տեղերնէս:

— Մտածելիք չկայ, պատասխանեցի. բնակութիւննիս իմացուեր է. կասկածաւոր դէմքով մարդիկ տեսայ գեղին մէջ. կեանքդ հոգա:

Ձարմանալի բան. խեղճը կ'ուզէր ապրիլ. Աստուած խենթերէն ալ չվերցրներ կենաց բնածին սէրը: Ելաւ ետեւէս եկաւ ու երբոր կառք մտանք,

— Ո՛ւր կ'երթանք, հարցուց:

— Դէպ ՚ի Ռուսաստան, ըսի առանց չփոթելու:

Խոր մը հառաչեց, ետքը գլուխը բարձին տուաւ ու ընկղմեցաւ առջի անդգայութեանը մէջ, ուսկից թօթափեր էի զինքը քիչ մը ատեն:

Ձիերը կ'արշաւէին. և կառքն իրեք օր իրեք գիշեր անընդհատ քալեց: Առաջուց հոգացեր՝ ուտելիք դրեր էի կառքին նստարաններուն մէջ, որպէս զի պանդուկ չի՞նանք: Մըրկի պէս կ'երթայինք. և բոլոր ճամբորդութեան միջոց՝ կասողոն բան մը չհարցուց, և անցած տեղերնու տեսարանները բնաւ չնկատեց: Մի անգամ միայն ցրտէն բերանը բացաւ ու դողդողալով — Յուրտ է հոս, ըսաւ ինծի, ես ալ — հասնելու վրայ ենք՝ պատասխանեցի: Եւ կրկնուցովը ծածկեց ինքզինքը:

Չորրորդ գիշերն ուշ ատեն տխուր օդով մը կառքը կանկ առաւ բնակարանի մը առջև, ուր ամենեւին ճրագ չէր երևնար: Կառքէն վար իջեցուցի զկասողոն և խարխափելով երկայն բարակ սրահներու մէջէն անցուցի: Մութ սենեկի մը դուռն որ բացի,

— Ո՛ւր ենք, հարցուց:

— Մոսկուայի մօտ գեղի մը մէջ:

Կասողոն զարմանք ցուցուց տան խաւարին վրայ. պատասխանեցի որ վախնալով թէ նորէն ետեւէս ինկողներ կան՝ չուզեցի կասկած տալ: Համալուեցաւ խօսքիս, և յոգնած դադարած ըլլալով՝ առանց լուսի անկողին մտաւ և խորունկ քուն եղաւ:

2

Երբոր արթնցաւ կասողոն, շատոնց լուսընցած էր. աշնանային զուարթ արեգակը բոլոր իր ճառագայթները սենեկին մէջ սփռեր էր. անոյշ քամի մը անտառաց անուշահոտութիւններովը պարարեալ՝ կիսաբաց պատուհանէն ներս կը սահէր, և իր հեշտայի բուրուփները կասողոնի ներսը կը ծաւալէր. խեղճն առանց անդրադառնալով՝ անոնց ախորժական և խորհրդաւոր ազդեցութեամբը կը քաղցրանար: Աչքերն արևուն պայծառ լուսէն առնուելով, մէկէն գոցեց. և մնաց քանի մը վայրկեան այնպիսի վիճակի մը մէջ՝ որ ոչ արթնութիւն է և ոչ քուն, միանգամայն ականջը կու գային այն ամէն ձայներն որ ատենադ արթնցած միջոցը կը լսէր: Այս ձայները հովուաց երգերն էին, տատրակաց մնչիւնը, հեռաւոր ջրվէժներու շառաչը, ջաղացքին շփնդը. իսկ մօտանց՝ տղոց ուրախութեան աղաղակներն որ հրախաղից ծրարիկներուն պէս առաւօտեան զով և քաղցրահնչիւն օդուն մէջ կը բարձրանային: Այս աղաղակներն ու գիւղային ներդաշնակութիւնըը լսելով տարտամ կերպով մը իր երիտասարդութեան երջանիկ օրերը միտքը կու գային: Խղիւկ ձայնով զաւկին ու կնոջ անունը մըմնջեց. և արցունք մը փրթաւ աչքէն ու արտևանումը թրջեց: Սակայն խռովայոյզ մտածութիւնքն որ վայրկեան մը մարած էին, սկսան ոտք ելլել ու մըմռալ սրտին մէջ: Յանկարծ քիչ մը ինքզինքը վեր վերուց՝ թևերը կոթնցուց անկողին,

և զարմանալ չորս կողմը նայեցաւ: Իր սունն էր տեսածը, իր հարց բնական, լանը, այն յարկն որ իր բարեբաստութեանն օթեան եղած էր երկայն ատեն: Ամէն քովը տեսածները կը ճանչնար. գլքերը, նկարները, կահ կարասիքը, օթոցներն իրենն էին, և այն ամէն ոչինչ բաներն՝ որոնցմով բնական տեղերնիս աչքերնուս առջի սիրելի կենդանութիւն մը կը ստանան: Ձեռքը ճակտին դրաւ մէյ մը չփեց, և մտածեց որ չըլլայ թէ խաբէութիւն էր տեսածը կամ երազ: Գլուխն որ դարձուց, անկողնին քովը կնիկն ու բոխկը կը տեսաւ ոտքի վրայ, որոնք ծիծաղեալ իրեն կը նայէին:

— Բարի լոյս, ազնիւ կոմս, ըսաւ զուարթութեամբ ծերունի բոխկը. աս առաւօտ աչքիս աղէկ կ'երևաս: Ազատեցանք փորձանքէն, բայց հազիւ հազ. կրնանք թեսէոսի պէս պարծիլ որ դժոխքի ամուսնը տեսանք:

— Ի՞նչ, ըսաւ վալկրան տիկինը բոխկին, դու ազատեցիր զինքը:

— Ե՛ս ազատեցի. հէ՛հէ՛, կոմսն ինքզինքը ազատեց: Չուզեց անխեղաբար մեռնիլ. և շատ աղէկ ըրաւ, որովհետեւ կեանք սիրելու շատ պատճառներ ունի:

— Սիրելի կասողոն, ազադակեց վալկրան տիկինը սիրալիւր ձայնիւ... գիտե՛ս, սիրելիս, որ սրտերնիս վախճեցիր. գիտե՛ս որ կատաղութեանդ ատենը կնիկդ չէիր ճանչնար:... Հիմա կը ճանչնաս զիս, անանկ չէ՛. ա՛լ չես վախնար ինծմէ: Ա՛հ, ես կը սիրեմ՝ զքեզ, քեզի հետ կենդանութիւն կ'առնում:

— Տեսնանք մէյ մը, ինչ կ'ըսէ երակը, զուրցեց բոխկը կասողոնի ձեռքը բռնելով:

— Ի՞նչ կ'ըսես, հարցուց կոմսուհին բոխկին:

— Ութ օր չերթար կոմսն ոտքի վրայ կ'եղէ. և անտարակոյս եմ որ սիրով կ'առնէ հիմա ձեռքէդ արգանակ մը:

Նոյն վայրկենին ժերմէն ներս մտաւ.

տիրոջն անկողնին մատենալով՝ առողջութիւնն հարցուց, իրեւ թէ առջի օրը տեսած ըլլար զինքը: Կասողոն մէյ մը կնոյր՝ մէյ մը բոխկին կը նայէր. երազ կը կարծէր տեսածը: Մէյ մ'ալ յանկարծ սաստիկ մը դողաց ու անկողնին մէջ ելաւ նստաւ... տղու ախորժելի ձայն մը լսել էր պատուհանին առջևը: Վալկրան տիկինը պատուհանը դնաց, վարագոյրը վերուց ու աս պարզ խօսքերն ըսաւ.

— Օլիվիէ, եկուր նայիմ, բարի լոյս ըսէ հօրդ:

Դուռը բացուեցաւ, աղուորիկ տղայ մը աշխուժութեամբ ներս մտաւ. անկողնին վրայ ցաւքեց, մատղաշ թևերովը կասողոնի վիզը պլուեցաւ, ու

— Բարի լոյս, հայրիկ, ըսաւ...

Այո, ինքն իսկ Օլիվիէ էր. մօր մը աչքն ալ կրնար խաբուիլ: Այն Օլիվիէն էր որ հայրն իրեն հետ տունս բերեր էր այն ձախորդ օրը: Նոյն կապոյտ վրձիտ աչքերն ունէր, նոյն փափկիկ ու ծիծաղկոտ բերանը, նոյն խաբտեաշ ու բարակ մազերը: Ա՛յ կողմի յօնքին մօտ նոյն սևաբուրձ նշանն ունէր, և քրթիւն արմատին վրայ մորթին թափանց կութեանը տակ նոյն կապտագոյն երակը կ'երևար, որ լազուարթ քարէ մատնի մը կէսը կը նմանէր: Կասողոն անշարժ էր, բայց ինքիրմէն դուրս ելած, անձայն՝ բայց աչքերը մեծ մեծ բացեր էր տղուն վրայ, և դողալով ու անյագ ցանկութեամբ ձեռքերն անոր զգեստներուն վրայ կը պտտեցնէր: Յանկարծ թափով մը բացաւ կամ լաւ ևս պատուեց տղուն բաճկոնակը, և մահացու վէրքին նշանն անոր կուրծքին վրայ փնտռելով՝ երբոր սպիտակ ու միակտուր տեսաւ զայն փղոսկրէ թերթի մը պէս, զարմանքէն և մանաւանդ սրտին ուժգին յուզմանէն ինկաւ մալքեցաւ՝ տղան գիրկը բռնած:

Է:

Երբոր ինքզինքը գտաւ, վալկրան տիկինն ու բոխկը անկողնին քով նըս-

տած էին. Օլիվիէ ալ անկողնին ծայրը կը խաղար:

— Բարեկամք իմ, ըսաւ վերջապէս, ինչ էր եղածն, ինչ է որ կ'ըլլայ հիմա:

— Ի՞նչ եղաւ, պատասխանեց ծերունի բժիշկը: Ազնիւ կոմս, դու ծանր հիւանդացար. հիւանդութեանդ առնունք մենք բժիշկքս ըզեղի մաշկին բորբոքումն կ'ըսենք. հասկըցա՞ր, բարեկամ: Կը հարցընես թէ ինչ կ'ըլլայ հիմա. արդէն կը տեսնես. առողջութիւնդ խեղդ վրադ բերաւ, և խեղդիդ հետ երջանկութիւնը: Բնական հետեւանք մըն է ասիկա:

— Հայրիկս բժշկուեր է, հայրիկս ալ հիւանդ չէ... ո՛հ, ինչպէս ուրախ եմ, ըսաւ Օլիվիէ պատկերներու գիրք մը խառնելով, զոր կասողոն օր մը Նանդադէն բերած էր որդւոյն:

— Ըզեղի մաշկին բորբոքումն, ինքիրեն կ'ըսէր կասողոն նուազ ձայնիւ... Ի՞նչ կ'ըսես, ես խենթեցայ ուրեմն. աս ըսելով՝ խռովայոյզ աչքով կը նայէր բժշկին:

— Հապա՛, բարեկամ. խօսքը մէջերնիս մնայ՝ խեղդ բնական վիճակի մէջ չէր: Վեց շաբթուան մէջ ինչ կտրուէր թիւններ չրրիր. անկողնիդ մէջ կեցած՝ շատ աշխարհներ քալեցիր Մարիոյ բարեկամիդ հետ:

— Վեց շաբթուան մէջ, աղաղակեց կասողոն. ինծի համար դարեր անցան այն օրուէնէն ի վեր որ....

— Այն օրէն ի վեր որ հիւանդացար, ըսաւ կոմսուհին խօսքը բերնէն առնելով: Ա՛հ, սիրելիս, մեզի համար ալ աս վեց շաբթիք վշտաց ու ցաւոց դարեր երևցան:

— Վեց շաբթիք, կը կրկնէր կասողոն:

— Ամիս ու կէսի ջերմն ու խենթութիւնը բաւական չէս սեպեր. սրտոր նայեցէք, ըսաւ բժիշկը ծիծաղելով:

— Բայց ինչպէս եղաւ այս ամէն բան, հարցուց կասողոն կասկածոտ հետաքրքրութեամբ:

— Ես հիմա միտքդ բերեմ ամէն բան, զրուցեց կոմսուհին՝ բանուածքի մը զբաղած՝ զոր ատենօք կասողոնի աչ-

քին առջև սկսեր էր՝ բայց ետքը չորս տարի մէկդի թողեր: Օլիվիէի հետ մեր ազնիւ դրացւոյն տունը գացեր էիր կերակուր ուտելու: Օրերէն ի վեր օդը մերկայից ըլլալուն՝ գլուխդ հիւանդագին էր: Կերակրէն վերջը, որ լսեր եմ թէ շատ զուարթ եղեր է....

— Չափէ դուրս զուարթ, ըսաւ բրժիշկը խորհրդածութեամբ:

— Դարատափը գացեր էք, և հոն բարեկամներդ անդուլթ զուարճութեամբ մը՝ Աստուծոյ ստեղծած թրուշոններուն վրայ հրացան պարպելով կը զուարճանան եղեր: Մարիոյ կ'ըսէ թէ կրակէ էր դէմքդ ան միջոցին:

— Կոմսը կերակրոյ վրայ վուլթի գինի տնկեր էր առատութեամբ, վրայ բերաւ բժիշկը:

— Առջի օրուան ինծի տուած խոստմունքդ մոռնալով, հրացան առիր ձեռքդ... Մարիոյի հրացանը...

— Անանկ է, անանկ է, ճիշդ ըսիր, աղաղակեց կասողոն, որուն մտքին մէջ ի նմին միջոցի կ'արթննային բանալաւութիւնն ու խենթութիւնը... Մարիոյի հրացանն առի... Օլիվիէ քսան քայլ հեռու կեցեր էր... յանկարծակի թափով մը զէնքը վեր վերուցի... գնտակը թռաւ...

— Եւ դու վար ինկար, ըսաւ ան խռով կերպով բժիշկը. կայծակ զարկաւ գլխուդ: Տես տես ինչեր կը բերէ մարդուն գլուխը՝ կերակրոյ վրայ վուլթի գինի շատ խմելը...

— Եւ իր կնոյ խօսքը մոտիկ չընելը, զրուցեց կոմսուհին. սիրելի, Աստուած պատժեց զքեզ:

— Ի՞նչ հանդիպեցաւ ան ատեն, հարցուց կասողոն ճակտին քրտինքը սրբելով:

— Ինչ որ պիտի հանդիպէր, պատասխան տուաւ ծերունին: Պատգաւակի վրայ դրած տուն բերին զքեզ. մտածէ թէ ինչպէս յանկարծակիի եկաւ քու ամենալաւ կոմսուհիդ, որ երթալու ատենդ առողջ ու կայտառ ձեռած էր զքեզ: Երկու ժամ վերջը հիւանդուան պէս անկողնիդ քով նստեր

էի. և ճշմարիտը լսել կ'ուզես նէ, բը-
ժըշկուեալուդ. յոյս չունէի: Չէս գիտեր
ուրեմն, բարեկամ, վուրէի գինւոյն
զօրութիւնը. հաւատ՝ ըղեղի մաշկին
բորբոքումն է շիշի մէջ դրած: Երկրորդ
օրը սաստիկ տենդով բռնուած էիր, և
անանկ կատաղի խենթութեամբ՝ որ
անկէց աւելի ոչ ոք ունեցած է: Տէր
Աստուած, ինչեր կը ջարդէիր. ինչեր
կ'երեւակայէիր. ինչ ցնորքներ կը ստեղծ-
էիր: Կը յիշես տեսած աղուոր ե-
րազներդ. որոնցմով զմեզ կը չարչա-
րէիր:

— Ա՛հ, ահաւոր երազներ, ըսաւ
կասպոն ձեռքովն երեսը գոցելով:

— Այո, զաւակս, պատասխանեց
բժիշկը, այո, ահարկու երազներ: ...
Սա պզտիկիկը նայէ, ըսաւ Օլիվիէն
ցուցնելով. նշան մը կը տեսնես որ
կուրծքին վրայ հրացանի դնտակ ա-
ռած ըլլայ: Իսկ քու ազնիւ ու սքանչե-
լի կնիկդ ինչպէս կարելի էր որ դահ-
ճին ձեռքն ուզէր դքեզ մատնել:

Ան ատեն կասպոնի դէմքը պայծա-
ռացաւ. և չորս տարիէ ՚ի վեր տեսած
ուրուականներն աներևութացան աչ-
քէն՝ արինաթաթաւ որդին ալ մտքէն
հանելով: Գրկուեցաւ կնոջն և որդւոյն
հետ, և արտասուացն ու համբոյրնե-
րուն թիւը շատ էր:

Նոյն միջոցին ես վրայ հասայ. օր մը
առաջ զիս տեսնողը՝ իտալացի աւագակ
կրնար կարծել, որովհետեւ ճամբորդու-
թեանս միջոցն աւելի պէս երկնցեր էր
մօրուքս. բայց ածելին մաքրեց սրբեց
զան ու չորս տարուրնէ առաջ ունե-
ցած դէմքս դարձուց ինծի: Նոյնպէս
հագուեր էի ինչպէս այն օրն որ կաս-
պոն տունս կերակրոյ եկեր էր: Չիս որ
տեսաւ, այլայլութիւն մը ու տարակոյս
ունեցաւ. բայց ես բան չգիտցող ձե-
ւանալով՝ բժշկուելուն ուրախակցու-
թիւնս ըրի, և կատակ չմնաց որ չըրի
մէկտեղ ըրած ճամբորդութիւններ-
նուս վրայ:

— Բան մը ըսեմ քեզի, վրայ բերի.
այնչափ տկար խեղբով մարդ չէի կար-
ծէր գրեզ: Ասկէ ետքը երբոր տունս

գաս կերակրոյ, առջևդ ջուր միայն
պիտի գնեմ:

Աս ըսի ու համբուրեցի Օլիվիէն, զոր
արդէն առաւօտը սիրեր էի. հին բա-
րեկամի պէս կը վարուէր հետս:

— Կը ճանչնաս պարոնը, հարցուց
կասպոն տղուն:

— Հօրս ազնիւ բարեկամն է, պա-
տասխանեց մէկէն անմեղ տղան, որ
աղէկ սորվեր էր իրեն տրուած դասը:

— Օլիվիէ ատենօք աս անունը կու-
տար ինծի: —

Մայրը, որ կասպոնի հարցմունքին
վրայ վախէն դողացեր էր, հազիւ հազ
կրցաւ ուրախութիւնը բռնել որ կրնար
բանը մատնել. վազեց պագաւ իր զա-
ւակը:

— Ա՛լ բաւական է, ըսաւ բժիշկը,
շատ սիրտը չհանենք մէկէն առջի օ-
րով. թողունք որ խեղճը հանգչի: Խըն-
դրեմ շնորհք ըրէք դուրս ելէք, որ հի-
ւանդը հանգարտ թողունք:

Եւ դուրս հանեց զմեզ:

— Ազատեցաւ. ազատեցաւ...

Եւ գրկախառնելով իրարու՝ ար-
ցունքնիս մէկտեղ կը խառնէինք:

— Մայրիկ, ըսաւ պզտիկը՝ կոմսու-
հայն զգեստէն քաշելով, աղէկ ըսի:

— Այո աղէկ ըսիր, ազնիւ գանձս՝
որ կորուսեր էի և գտայ. սիրելի հրեշ-
տակս՝ որ թուեր էիր և նորէն Աստուած
դարձուց ինծի, պատասխանեց կոմ-
սուհին թևերուն մէջ վերցնելով զա-
նիկայ:

Ը

Իրօք կասպոն ազատեր էր. ամսը-
ւան մէջ առաջին երջանկութիւնը գը-
տաւ. ամենայն բարեկամք, ծանօթք
և ծառայք փոյթ կը տանէին խաբէու-
թիւնը դուրս չհանելու, որով կասպո-
նի խեղքը գլուխն եկեր էր: Մեր միակ
ուշադրութիւնն ու միակերպ խնամ-
քը՝ զինքն իր կարծեաց մէջ պահելն
էր. Օլիվիէ ալ մօրն արթնութեամբն
ու զարմանալի բնածին աղղմամբ մը
անանկ կը նմանցընէր իր ամէն ձե-

ւերն, ձայնին դարձուածքն և ընտանեկան զուրցուածքը, որ կասողոնի սէրը կը խաբուէր: Չորս տարուան սուգն ու այրիութիւնը վալկրան տիկնոջ գէմքին վրայ խորունկ հետք թողուցեր էին. բայց ինքն իսկ կասողոն այն աստիճանի փոխուած էր, որ չէր անդրադառնար կնոջ փոփոխութեան վրայ. թող որ կրնար ըսուիլ թէ այնչափ գիշեր անքուն անցուցած ըլլալով էրկանն անկողնոյն քով՝ բնականապէս գէմքը տոգունցեր ու թարշամեր էր, աչքերն ալ արցունքով մաշեր:

Մակայն քանի որ երիտասարդութեան ոյժն ու առողջութիւնը կը դառնար կասողոնի վրայ, անդգալի խռովութիւն մը սրտին խորերուն մէջ կը ծրփէր: Ճշմարտութեան տարտամ գաղափար մը, որ երազներու մէջ ալ կը յայտնուի, կը սկսէր ծնանել մտքին մէջ ու վեր 'ի վերոյ մը բանալ զանիկայ: Թէպէտ խնամքնիս անպակաս, սակայն երբեմն երբեմն յանկարծական փայլակներով կը լուսաւորուէր ան անդնդոյն խաւարն, ուր ընկղմեր էին չորս զարհուրելի ու յուսահատութեան տարիներ. և կասողոն վճին եղբորը կեցած՝ դողալով անոր խորը կը դիտէր, և ինքն իրեն կը հարցընէր թէ արդեօք իրաւքնէ տենդն ու մոլեգնութիւնն անոր մէջի եղած բոլոր հրէշները ծներ էին:

Քանի մը շաբթէ 'ի վեր՝ կ'ուզէր տունս գալ. մենք այլ և այլ պատճառանքներով դէմ կեցանք: Օր մը առաւօտանց մինակ տունէն դուրս ելաւ ու բնակարանս եկաւ. և դարատափն հասածին պէս՝ դժբաղդութեան տեղւոյն վրայ կանկ առաւ:

Ինչուան այն օրը ընտանի ու բարեւէր էր բնաւորութեամբ. բայց անկէ ետքը սկսաւ գէշ ու գրեթէ վայրենութեան վայրկեաններ ունենալ: Երբեմն այն աստիճանի կը մաղձոտէր, որ կարելի չէր սթափել զինքը, և թէ որ Օլիւիէն տեսնար՝ կը զայրադնէր: Երբեմն ինքնաբերաբար կասկածոտ աչքով մը կը դիտէր զանիկայ. երբեմն ալ ուրա-

խութեամբ կը նայէր վրան. բայց այս ուրախութիւնը՝ խենթութենէն աւելի կակծեցուցիչ էր մեզի համար: Կը վախէինք իրեն թափանցողութենէն, և սակայն իր կուրութիւնն ալ կը տխրեցընէր զմեզ: Իմացեր էինք որ անատեն միայն կրնար բոլորովին առողջանալ, երբոր ճշմարտութեան ձախորդ լուրն առնուր և դիմանար. բայց բժիշկը դեռ սպասելու է կ'ըսէր. արդէն որոն ձեռքը կը համարձակէր աչքին առջևէն քօղը վերցընել:

Կասողոն երկայն ժամանակէ վերջը անդրադարձաւ որ կնիկն ամէն իրիկուն տնէն դուրս կ'ելէր, երբեմն մինաւորիկ, շատ անգամ Օլիւիէի հետ, և դացած տեղը չէր ըսէր:

Իրիկուն մը որ երկուքը նորէն դուրս ելեր էին, կասողոն ուզեց ծածուկ ետնէն երթալ: Բլրոյն կողին վրայ ժամ մը քալելէն ետքը, ճամբան խոտորածին պէս՝ կորսնցուց զանոնք. ելաւ բլրոյն վրայ չորս դին նայեցաւ՝ բայց չտեսաւ զանոնք, և միտքը դնելով որ սպասէ՝ ցած պատի մը վրայ նստաւ, որ մամուլ և բաղեղամբ պատած էր: Քիչ ատենէն անդրադարձաւ որ նրստած տեղը գեղին գերեզմանատան պատն էր. ներս մտաւ, և կամաց կամաց քալելով մի առ մի կը զննէր գեղջուռակ գերեզմանները, որոնց գրեթէ ամէնը ծաղկըններու ու կանաչութեան տակ թաղուած էին: Երբոր ետ կը դառնար, մահուան դաշտին անկիւնը այծեթփիկներէ (Chèvrefeuille) ու վարդենիներէ կէս մը ծածկուած մարմարիոն մը տեսաւ, վրան խաչ մը տընկած՝ զոր արևուն վերջին ճառագայթները կը բարեւէին: Մօտեցաւ և հետեւալ արձանագիրը կարդաց.

ՕԼԻՎԻԷ ՎԱԼԿԻՐԱՆ

ՓՈԽԵԱԼ ԱՌ ԱՍՏՈՒԱՅ

ԵՌԱՄԵԱՅ ԵՌԱՄՍԵԱՅ

ՅՁ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1840

ԱՂՕԹԵԱ, ԶԱԽԱԿԻ ԻՄ ՍԻՐՈՒՆ, ՎԱՍՆ
ՀՕՐ ՔՈՅԻՆ:

թ

Հասկըցաւ կասողն ամէն բան :
Ծնկան վրայ եկաւ ու ճակատն հո-
ղուն տուաւ երկայն ատեն :

Երբոր գլուխը վեր առաւ, վալկրան
տիկինն ու որդին ոտքի վրայ դիմացը
կեցեր էին՝ պահապան հրեշտակնե-
րու պէս :

— Աստուած զինքը նորէն դարձուց
մեզի, սիրելիս, ըսաւ տիկինն՝ հօրը
գիրկը մղելով Օլիվիէն :

— Աստուած ողորմած է, պատաս-
խանեց կասողն :

Եւ սրտին վրայ սղմեց տղան :

Այսօրուան օրս կասողն կը հաւա-
տայ Նախախնամութեան, ըսաւ, և վեր-
ջացուց Մարիոյ այս պարզ պատմու-
թիւնը :

Յ • ՍԱՆՏՈՅ

ՅԱՂԲԻԻՐՆ ՎԻՎԻԷ

ՏԱՂ

Ի քեզ յոյր յորդ սափոր այս մարդք զարդարին,
Ամառն յերկնէ փայլեաց ի նուագ քառասուն,
Յորմէհետէ Հարսանցդ յաւէժ սիրային
Ըզհուսկ ետու զիմ ողջոյն :

Նոյն զարդ գեղոյ ծաղկէ զնոքօք բարեգէպ,
Ափունք կանաչ եւ նոյն բիւրեղ զովարար .
Համայնածախ աւուրց վրդեան անվրէպ
Յիս լոկ ածեալ է խանգար :

Վեհն իկիս, հրսկող ելիցս հաշտ ի լոյս,
Մնոց գիս ի վայրս ոյց աղբերակնդ տայ շուք .
Ա՛հ, զօդն ինձ ջինջ տուր՝ որ ի տիս դեռարոյս
Շընչեաց յիս բաստ անտաղտուկ :

Թէ հնար ինչ գոյ, տուր կեանս եւ միտս ինձ արծարծ,
Ջերդ ի հովիտդ այդ զովագին, քաղցր ի յուշ,
Սէզն եւ ծաղկունք, յալեացդ համբոյր գըզուանաց
Ամ յամ փրթթին նոր քընքոյշ :

Ընդունայն իղձք . քաղցրիկ աւուրց սին պատկեր
Վիշտս յաւելու ցաւոց սրբտիս տըրտմալի .
Եղբայր իմ անդ, արբուն տիոցս իմ ընկեր
Գայր ինձ երբեմն առ երի :

Քայլիցս էր ցուպ . եւ մտացաթեւ խանդիւ գնայր
Առ մըշտագուարճ մարդացս ալեօք թափառոտ .